

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ
INTERNET:

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
<http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/98/99

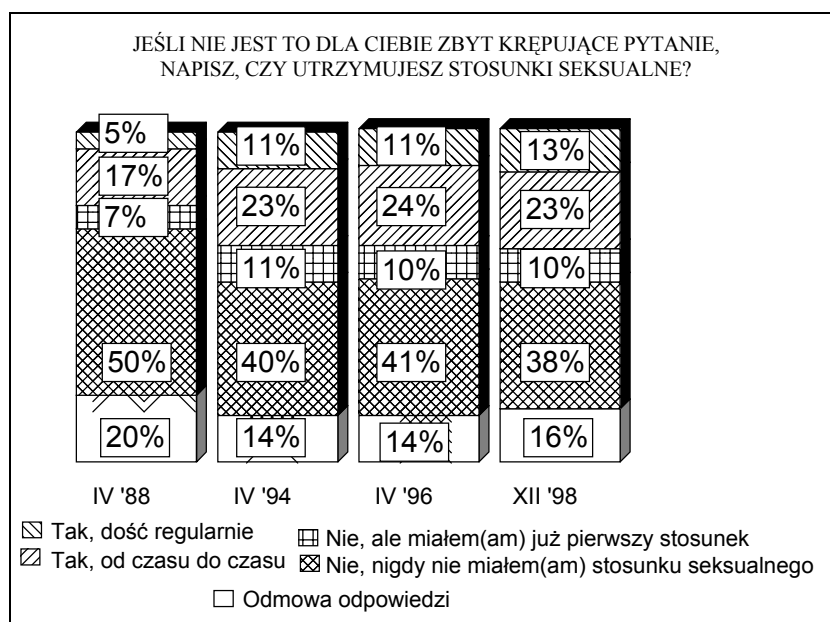
MŁODZIEŻ O ŻYCIU SEKSUALNYM

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, CZERWIEC '99

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Od czterech lat nie zmienia się odsetek uczniów kończących szkołę ponadpodstawową, którzy deklarują, że mają już za sobą inicjację seksualną. Oznacza to, że zahamowana została widoczna na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych tendencja do wzrostu aktywności seksualnej młodzieży.

- Zdecydowana większość badanych uczniów (72%) uważa za normalne, że kochający się ludzie utrzymują ze sobą kontakty seksualne bez ślubu, a nieco poniżej jednej piątej (17%) chłopców i dziewcząt twierdzi, że małżeństwo jest koniecznym warunkiem pożycia. Niemal dwie piąte młodych Polaków (38%) sądzi, że seks nie wymaga ani miłości, ani małżeństwa.
- Cztery piąte aktywnych seksualnie młodych ludzi (81%) zabezpiecza się przed niechcianą ciążą. Zdecydowanie najczęściej stosowaną metodą jest prezerwatywa (86% wskazań); stosunkowo liczne pary (25%) sięgają też po środki hormonalne.

Procesy transformacji to nie tylko zmiany w gospodarce i systemie politycznym kraju, lecz także przewartościowanie obyczajów. Poszerzyła się sfera wolności w kształtowaniu życia osobistego. Na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych wśród młodzieży miała miejsce „rewolucja seksualna”: nastąpiła liberalizacja zarówno zachowań, jak i poglądów młodych Polaków. Pokolenia wchodzące w dorosłość w latach dziewięćdziesiątych różnią się pod tym względem zasadniczo od młodzieży czasu schyłkowego komunizmu. Niezależnie od moralnego osądu tego trendu, wydaje się że jest on nieodłączną częścią przemian społecznych w Polsce. Przedstawione poniżej dane mogą stanowić empiryczną podstawę do dyskusji na ten temat.

Pytanie o życie seksualne jest kłopotliwe z kilku powodów. Zadawane pytania mogą razić uczucia niektórych osób; różna może być również szczerłość odpowiedzi. W celu ograniczenia tego drugiego problemu, badanie przeprowadziliśmy metodą audytoryjną: uczniowie sami wypełniali kwestionariusze.

AKTYWNOŚĆ SEKSUALNA MŁODZIEŻY

Od roku '88 do '94 wyraźnie wzrósł odsetek uczniów mających za sobą kontakty seksualne, a jednocześnie obniżyły się odsetki zarówno deklarujących brak takich doświadczeń, jak i odmawiających udzielenia odpowiedzi. W latach następnych obserwujemy jednak ustabilizowanie się deklarowanych zachowań seksualnych. W grudniu '98 prawie połowa (46%) uczniów ostatnich klas szkół ponadpodstawowych deklarowała, że ma już za sobą pierwsze doświadczenia seksualne. W porównaniu z rokiem '96 odsetek ten niemal się nie zmienił.

Tabela 1

Jeśli nie jest to dla Ciebie zbyt krępujące pytanie, napisz, czy utrzymujesz stosunki seksualne?	Wskazania według terminów badań			
	'88	'94	'96	'98 ¹
	w procentach			
Tak, dość regularnie	5	11	11	13
Tak, od czasu do czasu	17	23	24	23
Nie, ale miałem(am) już pierwszy stosunek	7	11	10	10
Nie, nigdy nie miałem(am) stosunku seksualnego	50	40	41	38
Odmowa odpowiedzi	20	14	14	16

Chłopcy częściej niż dziewczęta przyznają się do utrzymywania kontaktów seksualnych. Może to wynikać zarówno z ich większej aktywności, jak i z normatywnych uwarunkowań regulujących tę sferę życia. Prawdopodobnie chłopcy zawyżają, a dziewczęta zaniżają częstość tych kontaktów.

Zarysowuje się tendencja do powolnego, lecz systematycznego zbliżania się deklarowanych postaw wśród uczniów i uczennic. Od roku '94 prawie się nie zmienił odsetek chłopców deklarujących, że mają za sobą inicjację, natomiast wzrósł odsetek takich deklaracji wśród dziewcząt. Jedną z przyczyn tego wzrostu może być wpływ kultury masowej na świadomość młodzieży, zdejmujący z dziewcząt stygmat związany ze współżyciem płciowym. Trudno jednak precyzyjnie określić, w jakim stopniu zmieniły się zachowania dziewcząt, w jakim zaś zaobserwowane trendy wynikają z większej otwartości w wypowiedaniu się na ten temat.

Tabela 2

Jeśli nie jest to dla Ciebie zbyt krępujące pytanie, napisz, czy utrzymujesz stosunki seksualne?	Chłopcy				Dziewczęta			
	'88	'94	'96	'98	'88	'94	'96	'98
	w procentach							
Tak, dość regularnie	8	14	12	14	2	8	10	13
Tak, od czasu do czasu	26	31	29	29	7	14	17	16
Nie, ale miałem(am) już pierwszy stosunek	10	13	11	11	4	8	8	9
Nie, nigdy nie miałem(am) stosunku seksualnego	34	27	32	27	69	55	54	50
Odmowa odpowiedzi	22	14	16	20	18	15	11	11

¹ Dane porównywalne w czasie obejmują jedynie uczniów szkół publicznych (N=1162). Tabele aneksowe zawierają dane ważone uzyskane w grupie uczniów szkół publicznych i niepublicznych.

Utrzymywanie regularnych kontaktów seksualnych najczęściej deklarują uczniowie ostatnich klas techników, najrzadziej zaś - zasadniczych szkół zawodowych. Inicjację seksualną ma jednak za sobą zbliżony odsetek kończących technika i licea zawodowe, minimalnie mniejszy odsetek młodzieży z zasadniczych szkół zawodowych i jeszcze mniejszy - uczniów szkół ogólnokształcących.

Tabela 3

Jeśli nie jest to dla Ciebie zbyt krępujące pytanie, napisz, czy utrzymujesz stosunki seksualne?	Typ szkoły			
	liceum ogólnokształcące	technikum	liceum zawodowe	zasadnicza szkoła zawodowa
	w procentach			
Tak, dość regularnie	13	18	12	10
Tak, od czasu do czasu	21	23	24	23
Nie, ale miałem(am) już pierwszy stosunek	7	9	11	11
Nie, nigdy nie miałem(am) stosunku seksualnego	46	36	36	36
Odmowa odpowiedzi	13	14	17	20

Trzeba tu zaznaczyć, że badane przez nas ostatnie klasy różnego typu szkół różniły się pod względem płci i wieku uczniów. Stosunkowo wysoki odsetek młodzieży z liceów ogólnokształcących deklarującej brak jakichkolwiek doświadczeń w tym względzie można tłumaczyć wysokim sfeminizowaniem tego typu szkół (w naszej próbie dwie trzecie uczniów liceów ogólnokształcących stanowiły dziewczęta). Z kolei, stosunkowo wysoki odsetek uczniów techników utrzymujących regularnie stosunki związany jest z ich wiekiem: średnia wieku badanych przez nas uczniów techników to 19 lat, liceów obu typów - 18 lat, a zasadniczych szkół zawodowych - 17 lat.

Czynnikiem silnie ograniczającym aktywność seksualną młodzieży jest religijność. Osoby regularnie uczestniczące w praktykach religijnych kierują się zapewne przekazywanymi tam normami nakazującymi wstrzemięźliwość przedmałżeńską. Około połowy uczniów uczestniczących w praktykach religijnych raz w tygodniu lub częściej deklaruje, iż nie ma jeszcze doświadczeń seksualnych.

Tabela 4

Jeśli nie jest to dla Ciebie zbyt krępujące pytanie, napisz, czy utrzymujesz stosunki seksualne?	Udział w praktykach religijnych				
	kilka razy w tygodniu	raz w tygodniu	1-2 razy w miesiącu	kilka razy w roku	nie uczestniczy
	w procentach				
Tak, dość regularnie	3	7	26	20	19
Tak, od czasu do czasu	28	18	22	27	28
Nie, ale miałem(am) już pierwszy stosunek	1	8	13	7	17
Nie, nigdy nie miałem(am) stosunku seksualnego	57	48	23	29	24
Odmowa odpowiedzi	10	18	16	16	12

Wpływ na aktywność seksualną młodych Polaków ma środowisko, z jakiego się wywodzą. Prowadzenie regularnego współżycia seksualnego najczęściej deklaruje młodzież wielkomiejska, natomiast uczniowie ze wsi i małych miast są stosunkowo mniej aktywni. Współżycie seksualne jest też nieco częstsze wśród chłopców i dziewcząt z rodzin lepiej sytuowanych.

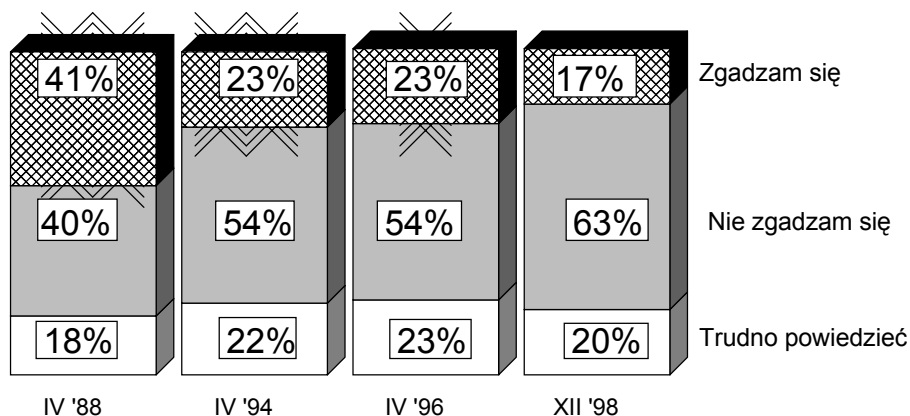
KONTAKTY SEKSUALNE A POGŁĄDY MŁODZIEŻY

Na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych wyraźnym przewartościowaniem uległy zarówno zachowania, jak i poglądy dotyczące sfery życia seksualnego. O ile jednak w latach '94-'98 nie zmieniał się odsetek uczniów aktywnych seksualnie, o tyle następowała dalsza liberalizacja poglądów młodzieży.

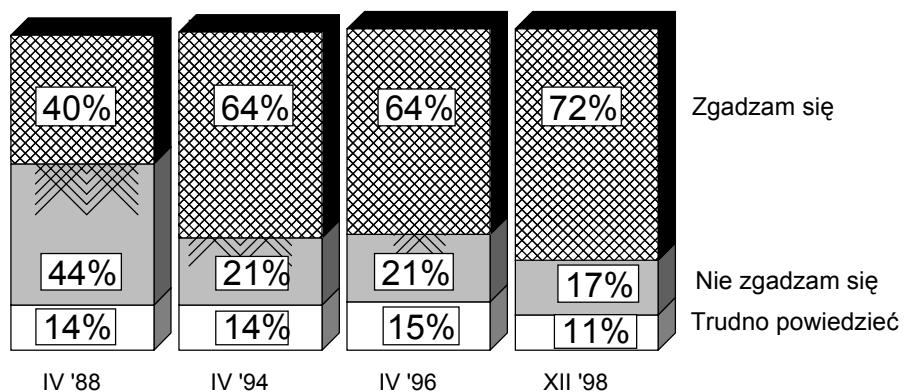
Dla większości ankietowanych przez nas młodych ludzi (72%) niezbędnym warunkiem życia erotycznego jest miłość. Mniej niż co piąty (17%) sądzi, iż warunkiem koniecznym jest małżeństwo. Blisko dwie piąte uczniów (38%) wyznaje poglądy czysto hedonistyczne: uważają oni, że seks nie wymaga ani miłości, ani małżeństwa. W porównaniu z wcześniejszymi sondażami wzrósł odsetek badanych sprzeciwiających się zasadzie, że stosunki płciowe można mieć dopiero po ślubie. Wyższy niż w poprzednich latach jest też odsetek młodych Polaków uważających, że do uprawiania seksu ślub nie jest konieczny, lecz wystarczy uczucie. Wzrosła również akceptacja postawy hedonistycznej.

RYS. 1. CZY ZGADZASZ SIĘ Z NASTĘPUJĄCYMI OPINIAMI?

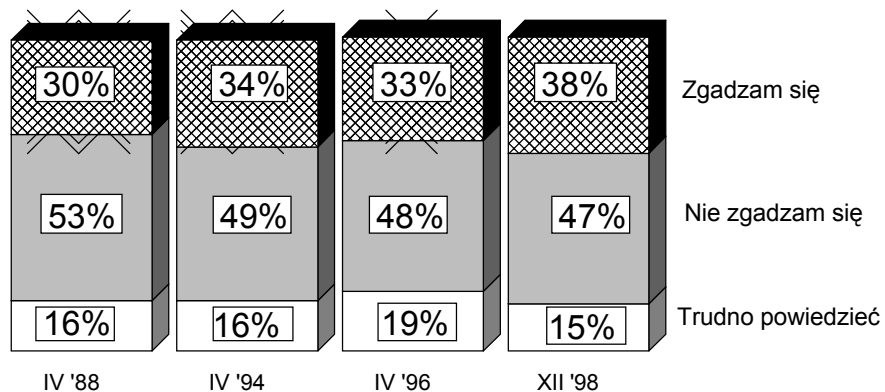
PIERWSZE KONTAKTY SEKSUALNE MŁODZI LUDZIE POWINNI MIEĆ DOPIERO
PO ZAWARCIU MAŁŻEŃSTWA

TO ZUPEŁNIE NORMALNE, ŻE KOCHAJĄCY SIĘ LUDZIE UTRZYMUJĄ ZE SOBĄ KONTAKTY SEKSUALNE,
ŚLUB NIE JEST DO TEGO KONIECZNY

SEKS NIE WYMAGA ANI MIŁOŚCI, ANI MAŁŻEŃSTWA, NAWET PRZELOTNY ZWIĄZEK MOŻE DOSTARCZYĆ
PRZYJEMNYCH, PIĘKNYCH PRZEŻYĆ

W latach '88 i '94 nie uwzględniono braków danych.

Dziewczęta częściej niż chłopcy opowiadają się za obwarowaniem życia seksualnego ograniczeniami, uważając, że kontakty płciowe powinno się rozpocząć dopiero po zawarciu związku małżeńskiego. Młodzi mężczyźni znacznie częściej niż młode kobiety deklarują postawę libertyńską, twierdząc, iż ani miłość, ani małżeństwo nie są niezbędnym warunkiem pożycia.

Położenie społeczne rodziny różnicuje poglądy w ten sposób, że wyższe dochody i lepsze wykształcenie rodziców sprzyjają uznaniu więzów uczuciowych, nie zaś formalnych za decydujące kryterium dopuszczalności stosunków seksualnych. Dzieci rodziców lepiej wykształconych są mniej skłonne twierdzić, że małżeństwo jest niezbędnym warunkiem pożycia, częściej natomiast niż mający rodziców gorzej wykształconych uznają za normalne przedmałżeńskie kontakty płciowe między osobami zakochanymi. Nie istnieje natomiast liniowa zależność między wykształceniem rodziców a postawą skrajnie permissywną.

Religijność silnie różnicuje opinie na temat dopuszczalności stosunków płciowych. Osoby religijne są bardziej konserwatywne w tej dziedzinie. Większość uczniów uczestniczących w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu uważa, że dopiero po zawarciu związku małżeńskiego dopuszczalne jest utrzymywanie kontaktów seksualnych. Zdanie to podziela tylko co dziesiąty badany uczestniczący w praktykach religijnych rzadziej niż co tydzień. Wraz ze wzrostem częstości uczestnictwa w praktykach religijnych spada akceptacja przedmałżeńskich stosunków między partnerami związanymi nie formalnie, lecz uczuciowo. Warto jednak zauważyć, że poziom akceptacji stosunków płciowych nie skrepowanych jakimikolwiek ograniczeniami jest zbliżony wśród uczniów uczestniczących w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu (34%) i wśród ogółu badanych (37%).

Poglądy badanych stosunkowo silnie oddziałują na ich zachowania. Uczniowie twierdzący, że ślub jest niezbędnym warunkiem życia płciowego, znacznie częściej niż inni deklarują, że nie przeszli jeszcze inicjacji. Dziewczęta i chłopcy uważający, że dla zakochanych małżeństwo nie jest konieczne, aby odbywać stosunki płciowe, są bardziej aktywni seksualnie niż stawiający taki warunek.

Deklarowane poglądy nie zawsze jednak prowadzą do zachowań zgodnych z głoszonymi zasadami. Uczniowie opowiadający się za skrajnym permisywizmem w sprawach seksu nie są bardziej aktywni niż badani kładący nacisk na więź uczuciową pomiędzy partnerami.

Tabela 5

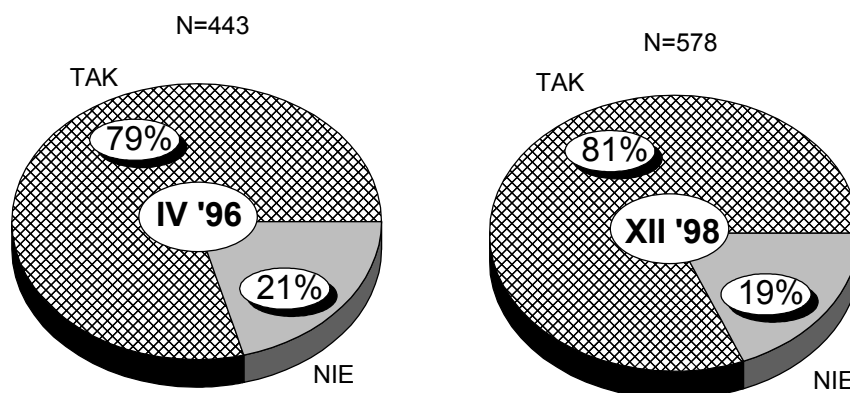
Jeśli nie jest to dla Ciebie zbyt krępujące pytanie, napisz, czy utrzymujesz stosunki seksualne?	Deklaracje uczniów zgadzających się z tezą, że		
	pierwsze kontakty seksualne młodzi ludzie powinni mieć dopiero po zawarciu małżeństwa	to zupełnie normalne, że kochający się ludzie utrzymują ze sobą kontakty seksualne, ślub nie jest do tego konieczny	seks nie wymaga ani miłości, ani małżeństwa, nawet przelotny związek może dostarczyć przyjemnych, pięknych przeżyć
w procentach			
Tak, dość regularnie	3	18	15
Tak, od czasu do czasu	8	27	32
Nie, ale miałem(am) już pierwszy stosunek	6	10	12
Nie, nigdy nie miałem(am) stosunku seksualnego	77	29	26
Odmowa odpowiedzi	7	16	16

STOSOWANIE ANTYKONCEPCJI

Cztery piąte aktywnych seksualnie uczniów stosuje środki antykoncepcyjne. W porównaniu z rokiem '96 liczba ta niemal się nie zmieniła. Antykoncepcja jest bardziej popularna wśród chłopców niż dziewcząt.

Wyraźny jest związek między stosowaniem środków antykoncepcyjnych a środowiskiem badanych. Uczniowie liceów ogólnokształcących wyraźnie częściej starają się zapobiegać niepożądaney ciąży niż uczący się w technikach i zasadniczych szkołach zawodowych. Synowie i córki osób stosunkowo lepiej wykształconych częściej stosują środki antykoncepcyjne niż dzieci gorzej wykształconych. Szczególną rolę odgrywa tu wykształcenie matki. Uczniowie z miast średniej wielkości i dużych częściej zapobiegają niechcianej ciąży niż młodzież wiejska i małomiasteczkowa. Wiąże się to przypuszczalnie zarówno z gorszą dostępnością środków antykoncepcyjnych w mniejszych ośrodkach, jak i z mniejszą anonimowością ich nabywania w takich miejscowościach..

RYS. 2. JEŚLI UTRZYMUJESZ KONTAKTY SEKSUALNE, ODPOWIEDZ, CZY STOSUJESZ TY LUB TWÓJ (TWOJA) PARTNER(KA) JAKIEŚ ŚRODKI, METODY ZAPOBIEGANIA CIĄŻY?

Najpopularniejszym środkiem antykoncepcyjnym jest prezerwatywa. Dość często używane są również środki hormonalne. Warto zwrócić uwagę na fakt, że dziewczęta stosunkowo często wymieniają - nie będący w istocie skuteczną formą antykoncepcji - stosunek przerywany.

Tabela 6

Jakie najczęściej Ty lub Twój (Twoja) partner(ka) stosujecie środki, metody zapobiegania ciąży?	Chłopcy	Dziewczęta
	w procentach	
Prezerwatywa	88	76
Środki hormonalne (tabletki, pigułki antykoncepcyjne)	22	39
Środki plemnikobójcze („czopki”, „kremy”, „żele”, „pianki” itp.)	2	5
Stosunek przerywany	0	7
Metody naturalne: „kalendarzyk małżeński”, „metoda objawowo-termiczna”, „stosunki planowane”	1	6
Środki mechaniczne kobiece (spirale, kapturki, wkładki domaciczne itp.)	1	0

Z deklaracji badanych uczniów wynika, że w ciągu ostatnich dwóch lat częściej sięgali po stosunkowo najskuteczniejsze środki hormonalne, natomiast rzadziej stosowali mniej pewne metody: środki plemnikobójcze i stosunek przerywany. Wskazuje to na fakt coraz lepszej znajomości metod zapobiegania ciąży wśród tych, którzy stosują zabezpieczenia.

Tabela 7

Jakie najczęściej Ty lub Twój (Twoja) partner(ka) stosujecie środki, metody zapobiegania ciąży?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	IV '96	XII '98
	w procentach	
Prezerwatywa	85	86
Środki hormonalne (tabletki, pigułki antykoncepcyjne)	15	25
Środki plemnikobójcze („czopki”, „kremy”, „żele”, „pianki” itp.)	8	4
Stosunek przerywany	6	2
Metody naturalne: „kalendarzyk małżeński”, „metoda objawowo-termiczna”, „stosunki planowane”	3	2
Środki mechaniczne kobiece (spirale, kapturki, wkładki domaciczne itp.)	1	0
Procenty nie sumują się do 100, gdyż badani mogli wymienić kilka metod.		

Ostatnie dwa lata przyniosły pogłębienie się widocznej już poprzednio tendencji do permissywnego postrzegania przez młodzież życia erotycznego. Maleje znaczenie ślubu jako koniecznego warunku rozpoczęcia aktywności seksualnej. Młodym Polakom więzi uczuciowe wydają się ważniejsze niż więzy formalne.

Stopniowo zmniejsza się różnica między odsetkiem aktywnych seksualnie dziewcząt i chłopców. Jest to argument na rzecz tezy o powolnym zanikaniu „podwójnego standardu” wobec kobiet i mężczyzn w tej sferze, dopuszczającego większą aktywność mężczyzn. Niemniej jednak różnice między chłopcami i dziewczętami są wciąż bardzo wyraźne.

Zarysowuje się tendencja do powolnego upowszechnienia skuteczniejszych metod kontroli poczęć wśród tych osób, które stosują antykoncepcję. Jednak w ciągu ostatnich dwóch lat nie zmienił się odsetek zabezpieczających się przed niechcianą ciążą.

Należy podkreślić, iż omawiane wyniki oparte są na deklaracjach młodzieży, mogą więc niedokładnie odzwierciedlać rzeczywiste zachowania. Poza tym różnica między deklaracjami a zachowaniami może być zupełnie inna wśród chłopców niż wśród dziewcząt.

Opracował
Michał WENZEL

A N E K S

Tabela 1. Jeśli nie jest to dla Ciebie zbyt kłopotliwe pytanie, to napisz, czy utrzymujesz stosunki seksualne? 1 - Tak, dość regularnie; 2 - Tak, od czasu do czasu; 3 - Nie, ale miałe(a)m już pierwszy stosunek; 4 - Nie, nigdy nie miałe(a)m stosunku seksualnego; 5 - Odmawiam odpowiedzi

	(%)					
	1	2	3	4	5	Liczba osób
Ogółem	13	23	9	39	16	1312
Płeć						
Mężczyźni	13	29	10	28	20	646
Kobiety	12	17	8	50	12	667
Typ szkoły						
Liceum ogólnokształcące	13	21	7	46	13	419
Technikum	18	23	9	36	14	320
Liceum zawodowe	12	24	11	36	17	73
Zasadnicza szkoła zawodowa	10	23	11	36	20	500
Miejsce zamieszkania						
Wieś	10	22	9	44	16	486
Miasto do 20 tys.	9	24	9	46	12	211
od 21 do 100 tys.	13	20	11	39	16	289
101-500 tys.	15	20	10	32	24	150
501 tys. i więcej mieszk.	24	29	7	26	14	174
Ocena mater. warunków rodziny						
złe	9	22	11	45	14	179
Średnie	11	22	10	41	15	572
Dobre	16	23	8	36	17	549
Wykształcenie matki						
Podstawowe	9	23	10	41	18	263
Zasadnicze zawodowe	14	18	14	41	13	315
Średnie	13	25	7	42	13	360
Pomaturalne	14	22	9	39	16	190
Wyższe	17	29	5	33	15	156
Wykształcenie ojca						
Podstawowe	14	20	10	39	17	224
Zasadnicze zawodowe	9	21	13	42	15	462
Średnie	14	25	6	40	15	313
Pomaturalne	20	29	3	31	17	109
Wyższe	16	23	9	38	14	172
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący						
Kadra kier., inteligencja	12	19	2	49	18	88
Prac. umysł. niż. szczebla	12	27	11	33	17	79
Pracownicy fiz. - umysł.	18	25	14	36	6	73
Robotnicy wykwalifikowani	13	21	11	39	16	345
Robotnicy niewykwalifik.	13	20	13	42	11	66
Rolnicy	10	29	10	32	18	105
Prywatni przedsiębiorcy	18	21	12	35	14	125
Renciści i emeryci	7	20	7	49	17	178
Bezrobotni	5	37	13	29	16	47
Inni	16	29	7	29	19	57
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	3	28	1	57	10	93
Raz w tygodniu	7	18	8	48	18	658
1-2 razy w miesiącu	26	22	13	23	16	147
Kilka razy w roku	20	27	7	29	16	232
W ogóle nie uczestniczy	19	28	17	24	12	177
Zainteresowanie polityką						
Duże	14	20	10	47	9	148
Średnie	12	21	9	41	17	573
Nikie lub żadne	13	25	9	36	17	590
Za jakiego ucznia się uważasz?						
Dwójkowego lub trójkowego	14	24	10	32	19	563
Czwórkowego	12	22	9	43	13	639
Piątkowego lub szóstkowego	7	15	5	55	19	107
Poglądy polityczne						
Lewicowe	15	26	7	41	11	193
Centrowe	16	32	7	25	20	115
Prawicowe	12	24	3	45	15	233
Trudno powiedzieć	12	20	12	39	17	771

Tabela 2. Czy zgadzasz się z następującą opinią: **pierwsze kontakty seksualne młodzi ludzie powinni mieć dopiero po zawarciu małżeństwa?**

(%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	22	60	18	1316
Płeć				
Mężczyźni	13	67	20	649
Kobiety	30	53	17	667
Typ szkoły				
Liceum ogólnokształcące	18	68	14	420
Technikum	21	66	12	320
Liceum zawodowe	12	67	21	73
Zasadnicza szkoła zawodowa	26	48	25	503
Miejsce zamieszkania				
Wieś	29	46	24	487
Miasto do 20 tys.	25	62	13	213
od 21 do 100 tys.	17	64	19	290
101-500 tys.	14	72	14	150
501 tys.i więcej mieszk.	10	79	11	174
Ocena mater. warunków rodziny				
Złe	28	47	25	180
Średnie	20	60	21	575
Dobre	22	64	14	550
Wykształcenie matki				
Podstawowe	32	44	25	264
Zasadnicze zawodowe	28	61	11	317
Średnie	21	58	21	361
Pomaturalne	11	72	17	191
Wyższe	8	79	13	156
Wykształcenie ojca				
Podstawowe	31	46	24	224
Zasadnicze zawodowe	27	55	18	465
Średnie	19	65	16	313
Pomaturalne	7	75	18	110
Wyższe	13	73	15	172
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący				
Kadra kier., inteligencja	13	67	21	88
Prac.umysł.niż.szczebła	16	63	21	79
Pracownicy fiz.- umysł.	22	65	14	73
Robotnicy wykwalifikowani	20	60	20	345
Robotnicy niewykwalifik.	27	53	20	66
Rolnicy	28	52	20	106
Prywatni przedsiębiorcy	15	71	14	125
Renciści i emeryci	33	43	25	180
Bezrobotni	25	58	16	47
Inni	17	73	10	57
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	57	27	16	93
Raz w tygodniu	27	50	22	660
1-2 razy w miesiącu	10	71	19	148
Kilka razy w roku	9	79	12	234
W ogóle nie uczestniczy	9	81	11	177
Zainteresowanie polityką				
Duże	30	56	14	150
Średnie	24	58	17	573
Nikłe lub żadne	17	63	20	591
Za jakiego ucznia się uważasz?				
Dwójkowego lub trójkowego	19	60	21	566
Czwórkowego	22	62	16	640
Piątkowego lub szóstkowego	35	49	16	107
Poglądy polityczne				
Lewicowe	21	67	12	193
Centrowe	16	66	17	118
Prawicowe	22	59	18	233
Trudno powiedzieć	22	57	20	773

Tabela 3. Czy zgadzasz się z następującą opinią: **to zupełnie normalne, że kochający się ludzie utrzymują ze sobą kontakty seksualne, ślub nie jest do tego konieczny?**

(%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	69	21	10	1316
Płeć				
Mężczyźni	78	12	10	649
Kobiety	60	30	11	667
Typ szkoły				
Liceum ogólnokształcące	74	16	10	420
Technikum	67	28	5	320
Liceum zawodowe	74	11	15	73
Zasadnicza szkoła zawodowa	64	22	14	503
Miejsce zamieszkania				
Wieś	59	26	15	487
Miasto do 20 tys.	66	27	7	213
od 21 do 100 tys.	73	17	10	290
101-500 tys.	77	15	8	150
501 tys.i więcej mieszk.	83	11	6	174
Ocena mater. warunków rodziny				
Złe	62	27	10	180
Średnie	67	21	11	575
Dobre	72	19	10	550
Wykształcenie matki				
Podstawowe	60	30	9	264
Zasadnicze zawodowe	66	26	8	317
Średnie	69	20	12	361
Pomaturalne	76	12	12	191
Wyższe	80	11	9	156
Wykształcenie ojca				
Podstawowe	62	27	11	224
Zasadnicze zawodowe	63	28	9	465
Średnie	73	16	11	313
Pomaturalne	74	10	17	110
Wyższe	82	13	5	172
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący				
Kadra kier., inteligencja	77	14	8	88
Prac.umysł.niż.szczebła	80	8	11	79
Pracownicy fiz.- umysł.	62	16	22	73
Robotnicy wykwalifikowani	68	23	9	345
Robotnicy niewykwalifik.	73	19	7	66
Rolnicy	60	22	18	106
Prywatni przedsiębiorcy	73	22	5	125
Renciści i emeryci	59	30	11	180
Bezrobotni	70	21	9	47
Inni	77	16	7	57
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	35	53	12	93
Raz w tygodniu	60	28	13	660
1-2 razy w miesiącu	77	12	11	148
Kilka razy w roku	86	6	8	234
W ogóle nie uczestniczy	90	7	3	177
Zainteresowanie polityką				
Duże	65	26	10	150
Średnie	66	23	11	573
Nikłe lub żadne	72	18	10	591
Za jakiego ucznia się uważasz?				
Dwójkowego lub trójkowego	74	14	12	566
Czwórkowego	65	26	9	640
Piątkowego lub szóstkowego	60	31	9	107
Poglądy polityczne				
Lewicowe	71	23	6	193
Centrowe	82	14	3	118
Prawicowe	65	21	14	233
Trudno powiedzieć	67	22	12	773

Tabela 4. Czy zgadzasz się z następującą opinią: **seks nie wymaga ani miłości, ani małżeństwa, nawet przelotny związek może dostarczyć przyjemnych, pięknych przeżyć?**

(%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	37	48	15	1316
Płeć				
Mężczyźni	52	31	18	649
Kobiety	22	65	13	667
Typ szkoły				
Liceum ogólnokształcące	28	59	13	420
Technikum	39	53	8	320
Liceum zawodowe	37	52	12	73
Zasadnicza szkoła zawodowa	43	35	22	503
Miejsce zamieszkania				
Wieś	29	52	19	487
Miasto do 20 tys.	43	44	13	213
od 21 do 100 tys.	41	48	11	290
101-500 tys.	33	55	13	150
501 tys.i więcej mieszk.	45	40	16	174
Ocena mater. warunków rodziny				
Złe	34	47	19	180
Średnie	35	50	15	575
Dobre	39	48	14	550
Wykształcenie matki				
Podstawowe	25	52	23	264
Zasadnicze zawodowe	39	49	11	317
Średnie	39	47	13	361
Pomaturalne	40	47	14	191
Wyższe	39	49	12	156
Wykształcenie ojca				
Podstawowe	30	41	29	224
Zasadnicze zawodowe	39	51	10	465
Średnie	37	52	11	313
Pomaturalne	33	45	22	110
Wyższe	38	49	13	172
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący				
Kadra kier., inteligencja	34	51	15	88
Prac.umysł.niż.szczebła	25	59	16	79
Pracownicy fiz.- umysł.	27	57	16	73
Robotnicy wykwalifikowani	40	48	12	345
Robotnicy niewykwalifik.	47	30	23	66
Rolnicy	33	48	19	106
Prywatni przedsiębiorcy	35	54	11	125
Renciści i emeryci	35	44	21	180
Bezrobotni	46	44	11	47
Inni	52	34	14	57
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	34	60	6	93
Raz w tygodniu	30	53	18	660
1-2 razy w miesiącu	37	50	13	148
Kilka razy w roku	43	44	14	234
W ogóle nie uczestniczy	56	31	14	177
Zainteresowanie polityką				
Duże	41	45	14	150
Średnie	35	50	15	573
Nikłe lub żadne	37	47	16	591
Za jakiego ucznia się uważasz?				
Dwójkowego lub trójkowego	43	39	18	566
Czwórkowego	33	53	14	640
Piątkowego lub szóstkowego	28	65	7	107
Poglądy polityczne				
Lewicowe	43	46	11	193
Centrowe	42	38	20	118
Prawicowe	40	50	10	233
Trudno powiedzieć	33	50	17	773

Tabela 5. Jeśli utrzymujesz kontakty seksualne, odpowiedz, czy stosujesz Ty lub Twój (Twoja) partner/ka jakieś środki, metody zapobiegania ciąży?

(%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	78	22	578
Płeć			
Mężczyźni	83	17	333
Kobiety	72	28	245
Typ szkoły			
Liceum ogólnokształcące	92	8	173
Technikum	69	31	153
Liceum zawodowe	85	15	34
Zasadnicza szkoła zawodowa	73	27	218
Miejsce zamieszkania			
Wieś	69	31	190
Miasto do 20 tys.	71	29	88
od 21 do 100 tys.	85	15	129
101-500 tys.	89	11	67
501 tys. i więcej mieszk.	88	12	103
Ocena mater. warunków rodziny			
Złe	81	19	73
Średnie	75	25	246
Dobre	82	18	256
Wykształcenie matki			
Podstawowe	66	34	104
Zasadnicze zawodowe	79	21	144
Średnie	75	25	159
Pomaturalne	85	15	85
Wyższe	94	6	80
Wykształcenie ojca			
Podstawowe	73	27	98
Zasadnicze zawodowe	76	24	195
Średnie	74	26	139
Pomaturalne	89	11	56
Wyższe	89	11	83
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący			
Kadra kier., inteligencja	93	7	29
Prac. umysł. niż. szczebla	89	11	40
Pracownicy fiz. - umysł.	79	21	42
Robotnicy wykwalifikowani	73	27	149
Robotnicy niewykwalifik.	81	19	31
Rolnicy	79	21	52
Prywatni przedsiębiorcy	85	15	63
Renciści i emeryci	69	31	59
Bezrobotni	61	39	26
Inni	88	12	30
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	77	23	30
Raz w tygodniu	72	28	218
Kilka razy w miesiącu	85	15	90
Kilka razy w roku	83	17	127
W ogóle nie uczestniczy	80	20	111
Zainteresowanie polityką			
Duże	91	9	66
Średnie	82	18	235
Nikłe lub żadne	72	28	276
Za jakiego ucznia się uważasz?			
Dwójkowego lub trójkowego	78	22	273
Czwórkowego	80	20	275
Piątkowego lub szóstkowego	69	31	28
Poglądy polityczne			
Lewicowe	89	11	90
Centrowe	91	9	62
Prawicowe	91	9	93
Trudno powiedzieć	70	30	332